

מדיניות המסים בראי הצמיחה ואי השוויון

פרופ' מישל סטרבצ'ינסקי

עוזר מחקר: מתן מויסה

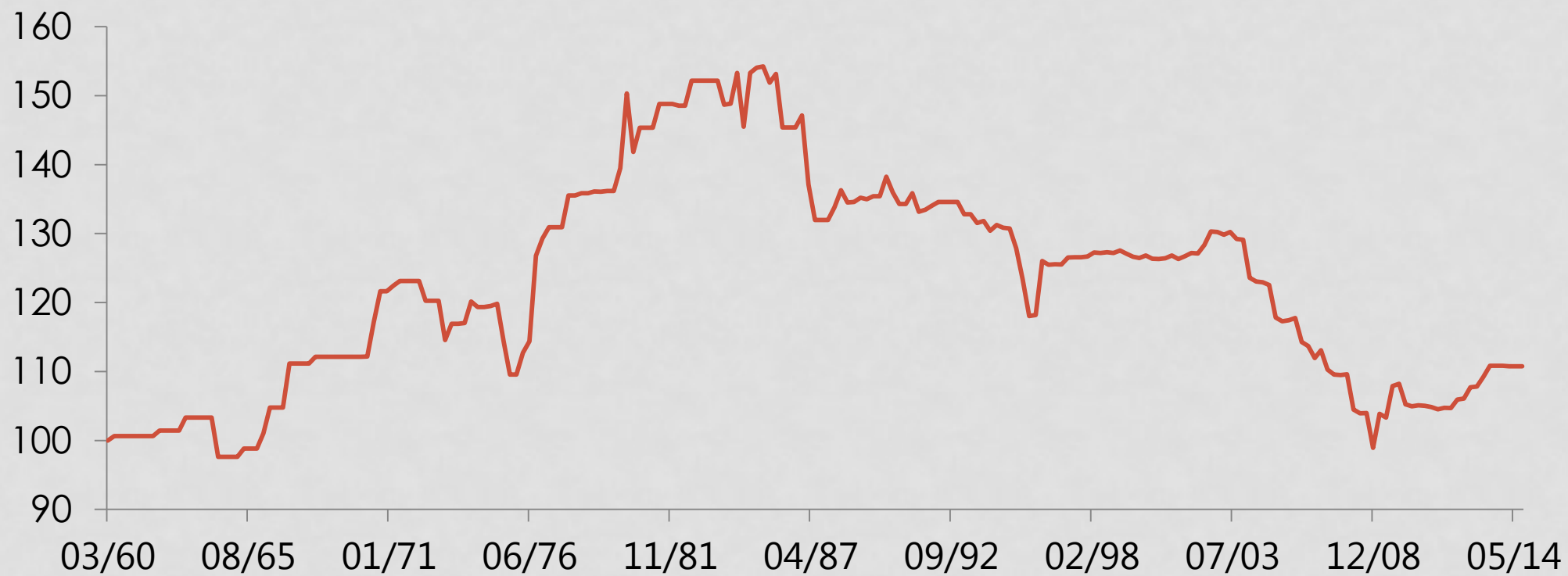
מבוא

- בעשור האחרון היה שינוי דרסטי במדיניות המסווי.
- לאחר הורדת מיסים סטטוטוריים רצופה החל מ-2004 ראינו שינוי כיוון – הסיבוב הראשון היה בהמשך להמלצות ועדת טרכטנברג והסיבוב השני לקראת ולאחר הבחירות, סביב הרכבת הממשלה האחרונה ב-2013.
- ההורדות התרכזו במסים הישירים (מס הכנסה ומס חברות); ההעלאות: א. לפי המלצות ועדת טרכטנברג שונתה מגמת היחס בין המסים הישירים (כ-7 מליארדי ש"ח) לבין העקיפים (בעיקר מניעת העלאותם בכ-4 מליארדי ש"ח); ההעלאה של הממשלה האחרונה הוגשה לכנסת כ-"מאוזנת" אך בסופו של דבר החבילה חזרה למגמה שהתרחשה בעבר – תוך המשך הורדת היחס בין המסים הישירים לעקיפים. זאת עקב ביטול העלאת מס הכנסה בתחילת 2014.
- במחקר קודם (סטרבצ'ינסקי, 2013) הראתי שאין לממשלה מדיניות עקבית והרבה החלטות מתקבלות כתגובה למשברים.

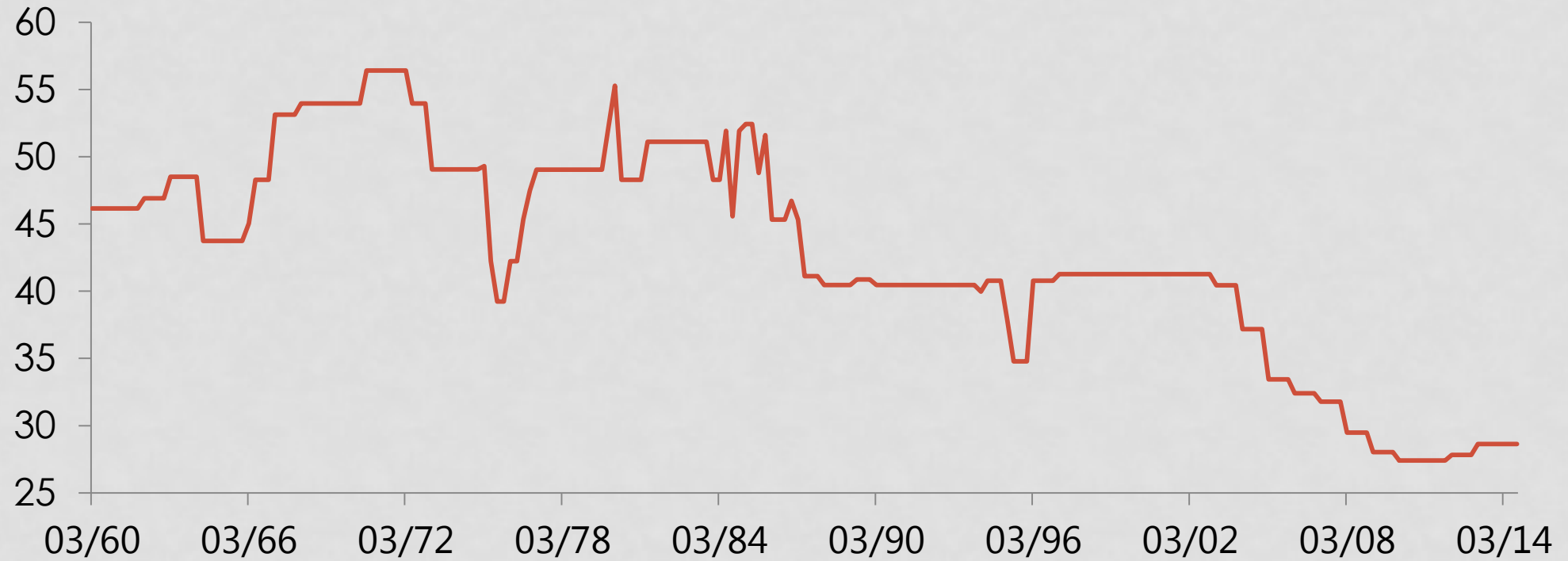
מטרת העבודה הנוכחית

- להראות שההחלטות בשיעורי המס הסטטוטוריים הן מכריעות ומתורגמות באופן ישיר להתפתחויות בתקבולי המס.
- באמצעות סקרי ההכנסות וההוצאות של הלמ"ס בנינו אומדנים לתחולת המס לפי עשירונים תוך התחשבות במס החברות ובמס על רווחי הון – דבר שלא נעשה בעבודות קודמות (קרשאי, 2005; מרכז המידע של הכנסת, 2011; דו"ח בנק ישראל, 2013).
- לבדוק את ההשפעה של השינויים במסים הסטטוטוריים על הצמיחה. לשם כך אני משתמש בטכניקה שפתחו Romer and Romer המבחינה בין שינויים אקסוגניים (הקשורים לרפורמות או אידיאולוגיה) לבין שינויים אנדוגניים (הנעשים כתגובה למחזור העסקים).
- עבודות מסוג זה נכתבו אמנם בעבר (פרמיסלר ושמחון), אך החידוש בעבודה הנוכחית הוא בהתייחסות מפורטת לאפיקי המס השונים.
- לבדוק את ההשפעה של שינויי מסים סטטוטוריים על אי השוויון בהכנסות ברוטו.

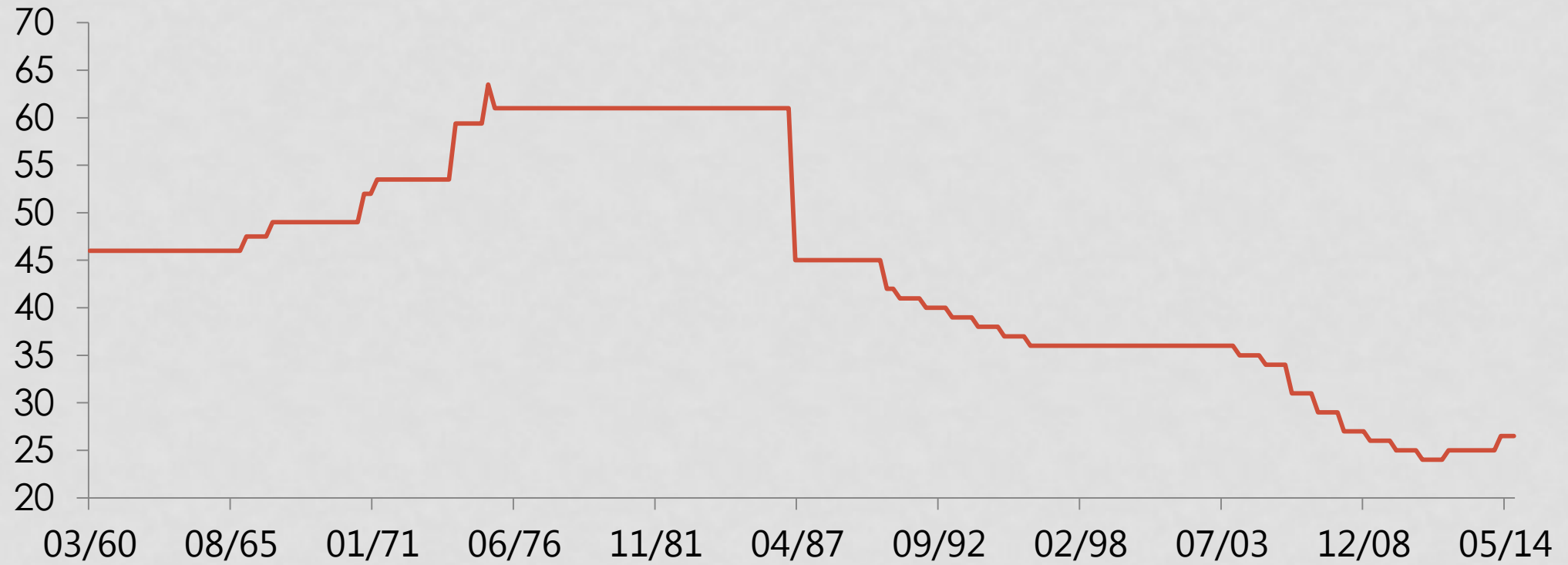
מדד המס הסטטוטורי הכולל, רבעוני, 1960-2014

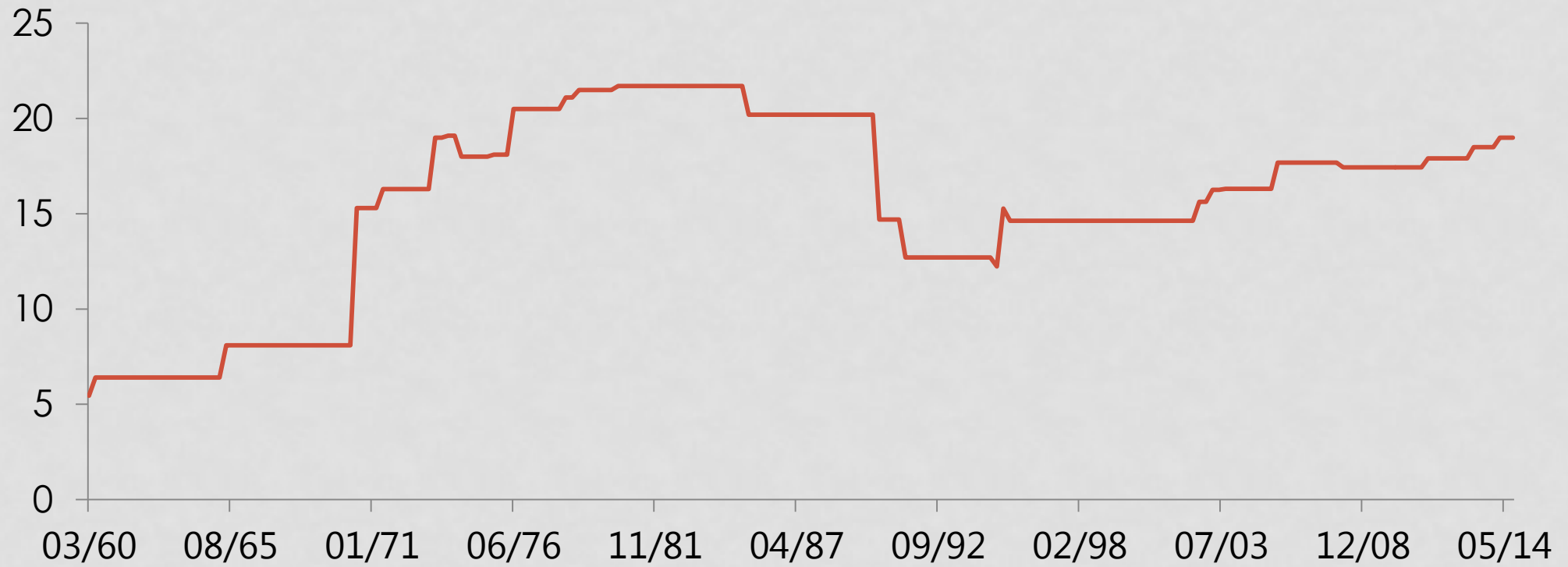
מס הכנסה שולי ממוצע, רבעוני, 1960-2014

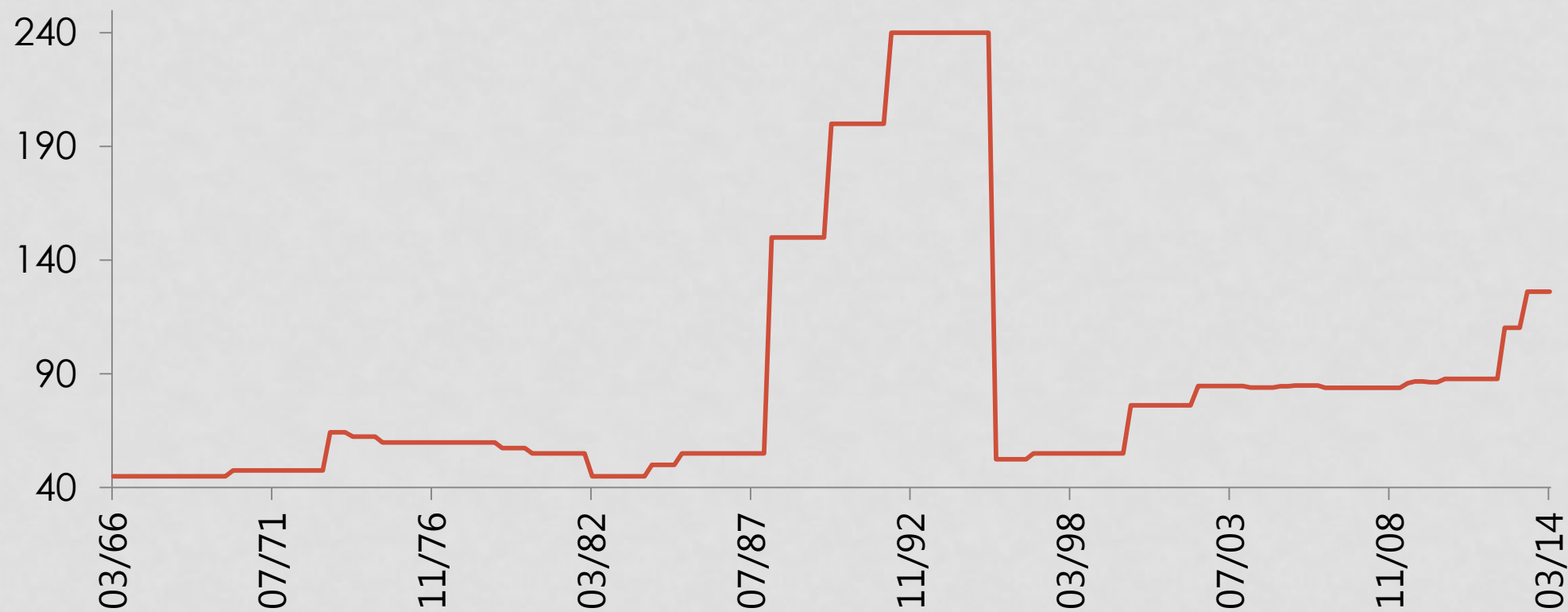
מס חברות, רבעוני, 1960-2014

מס ביטוח לאומי (מאוחד), רבעוני, 1960-2014

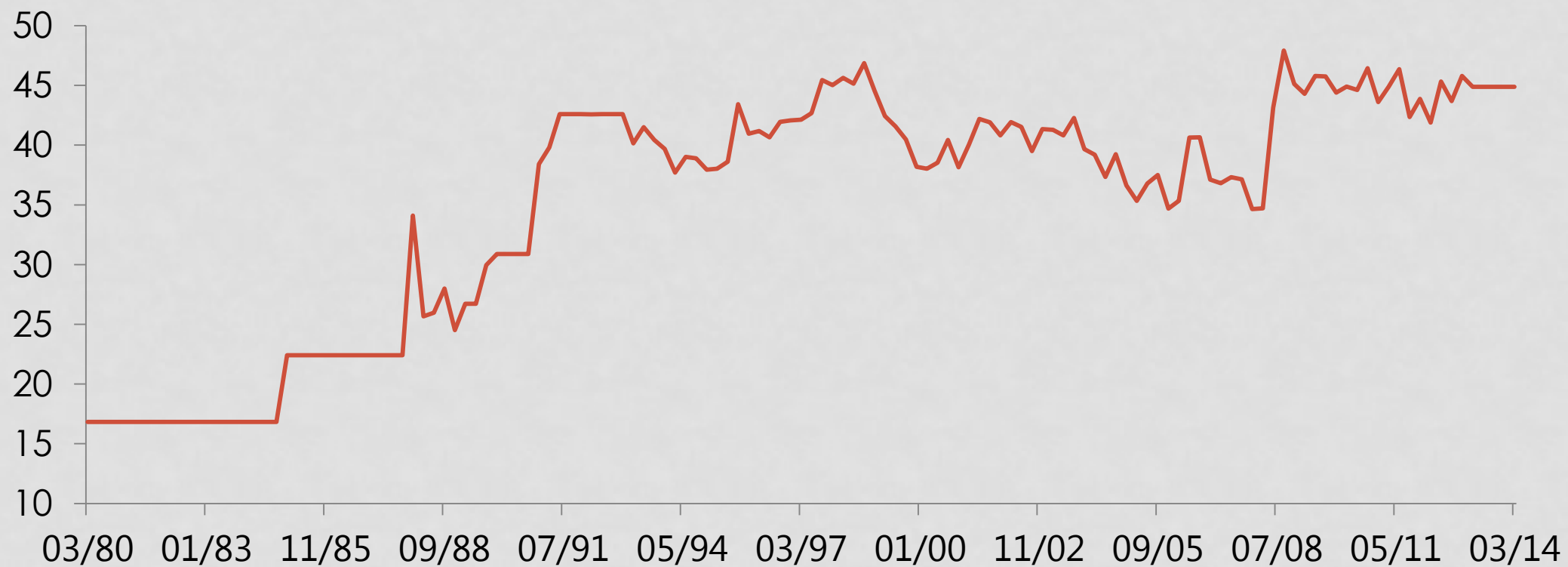

בלו טבק, רבעוני, 1966-2014

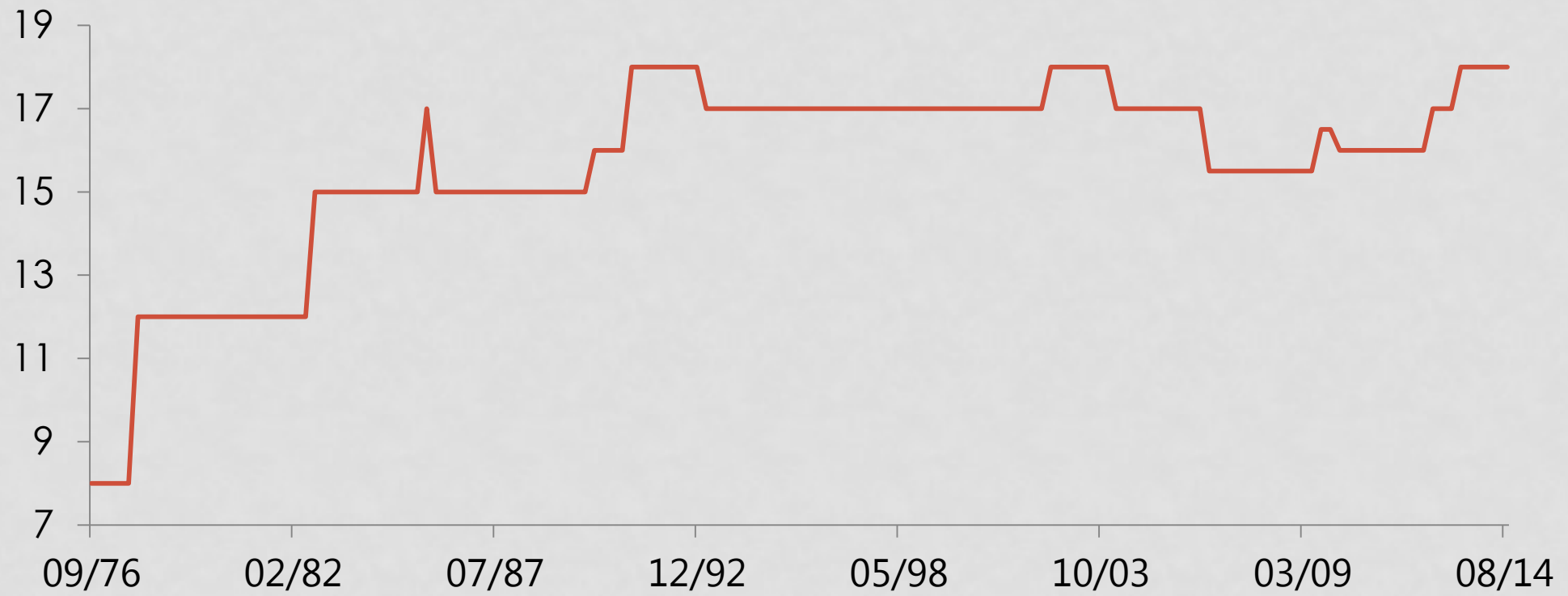

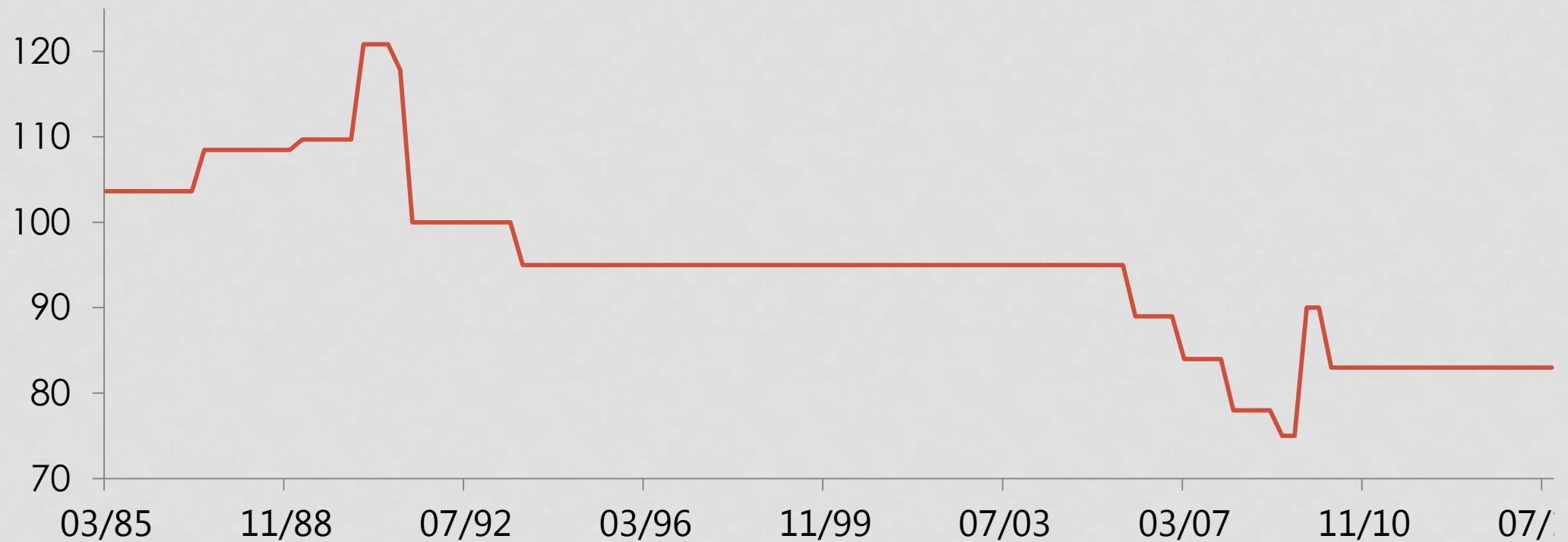
הבלו על הדלק, רבעוני, 1980-2014

מע"מ עוסקים, רבעוני, 1976-2014

מס רכב, רבעוני, 1985-2014

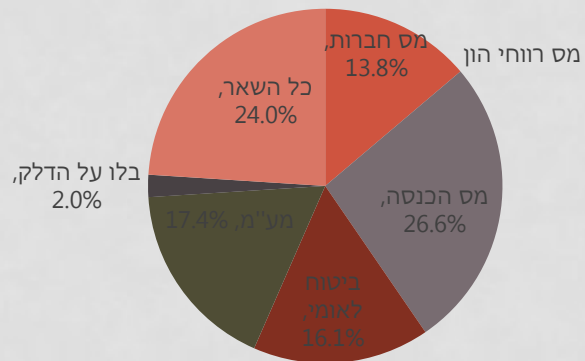
TAXES ON LABOR INCOME

(SOURCE: OECD)

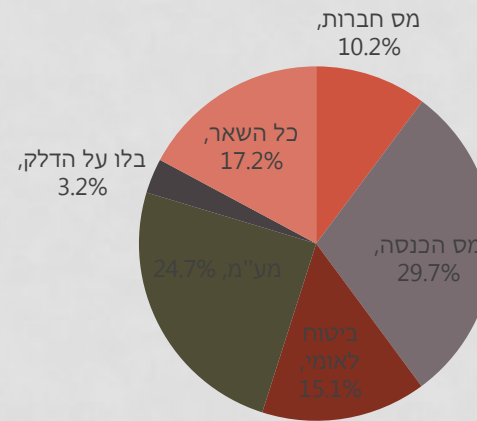

התפלגות הכנסות המדינה ממסים, כאחוז מסך התקבולים, 1980-2013

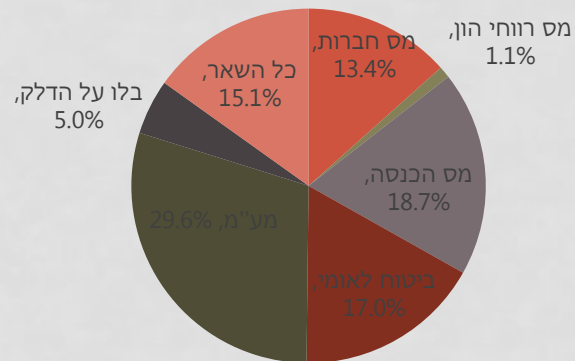
שנת 1980

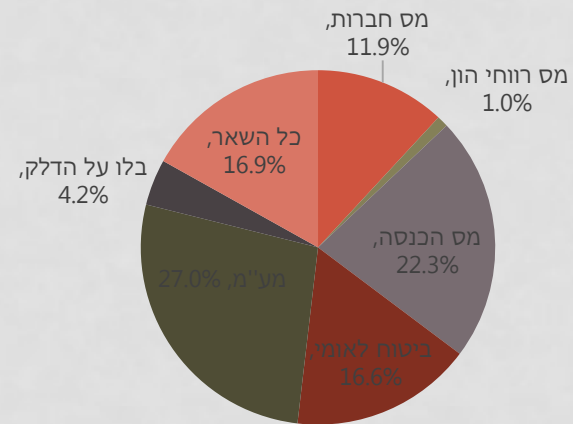
שנת 2000

שנת 2013

שנת 2005

מקור: ניתוח המחברים על פי נספחים סטטיסטיים ונתונים משלימים לדו"ח בנק ישראל, 2013

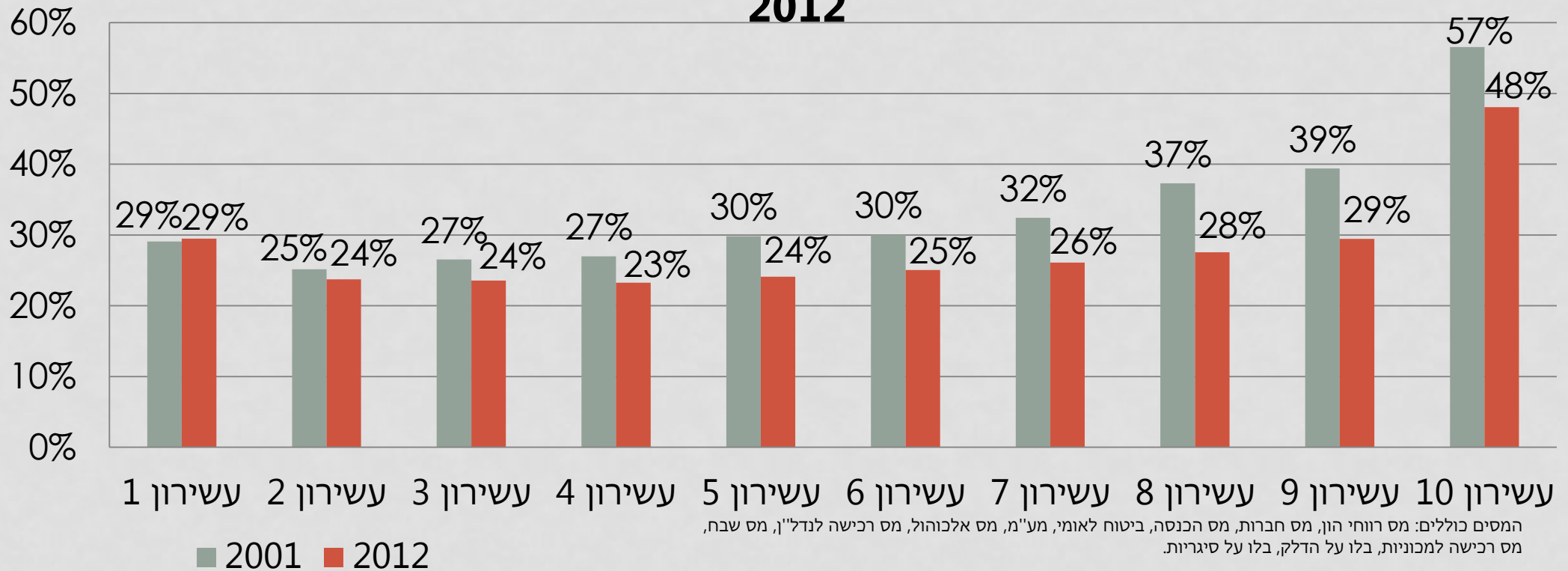
מתאם בין שיעור המס הסטטוטורי לתקבולי המס כאחוז מהתוצר, 2013-1980

סוג מס	מע"מ	מס דלק	מס רווחי הון	ביטוח לאומי	מס הכנסה	מס חברות
מתאם	0.64	0.61	0.92	0.59	0.84	-0.34

הקשר בין שיעור המס הסטטוטורי לבין תקבולי המס תלוי בגודל העיוות שהמס יוצר להקצאת המקורות, ניתן לראות שעבור מע"מ, מס דלק, מס רווחי הון, ביטוח לאומי ומס הכנסה, קיים מתאם חיובי גבוה מ-0.5 המעיד על הימצאות בחלקה העולה של עקומת לאפר. רק עבור מס חברות התגלה הקשר הבא: ככל ששיעור המס יורד כך תקבולי הממשלה ממנו באחוזי תוצר עולים, מסקנה זו תומכת בהורדת מס חברות אף משיקולי יעילות כלכלית גרידא.

התפתחות המס הממוצע לפי עשירונים

נטל המס הכולל כאחוז מההכנסה ברוטו, לפי עשירונים, 2001 מול 2012

המסים כוללים: מס רווחי הון, מס חברות, מס הכנסה, ביטוח לאומי, מע"מ, מס אלכוהול, מס רכישה לנדל"ן, מס שבח, מס רכישה למכוניות, בלו על הדלק, בלו על סיגריות.

מקור: ניתוח המחברים לסקר הוצאות משקי הבית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2012

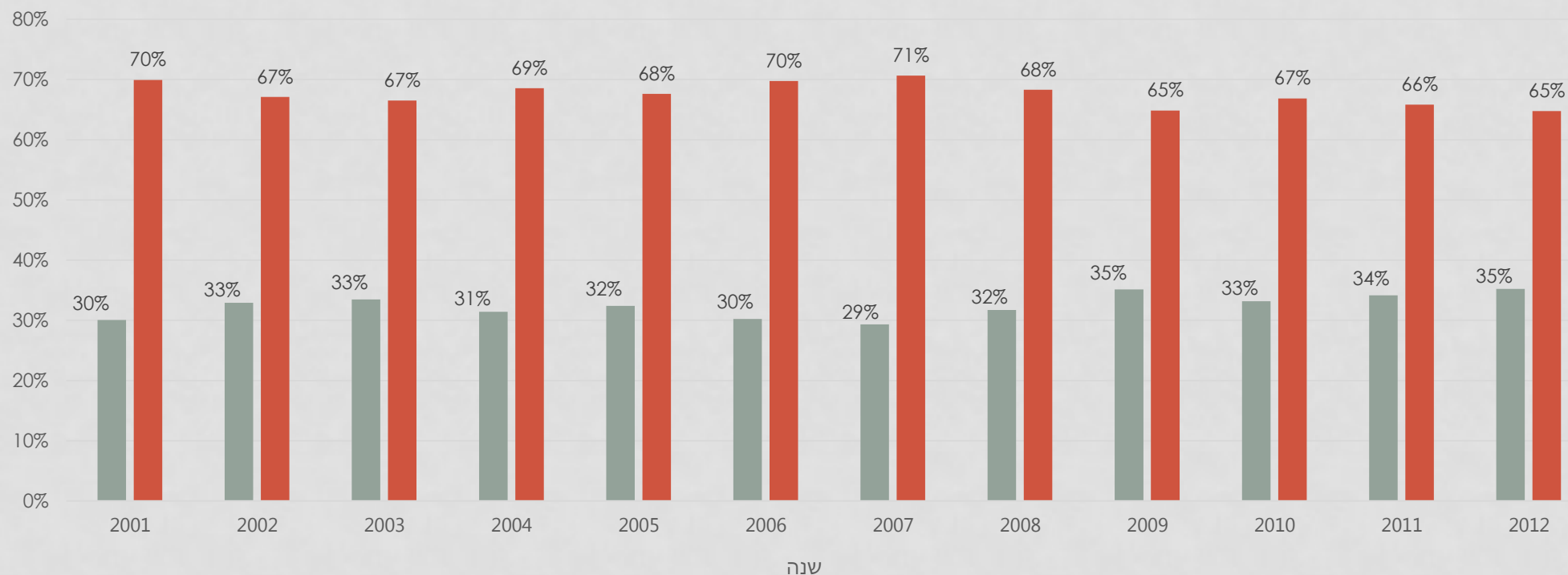
נטל המסים כאחוז מההכנסה ברוטו, לפי עשירונים, 2012

מקור: ניתוח המחברים לסקר הוצאות משקי הבית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2012

חלקם היחסי של המסים הפרוגרסיביים והרגרסיביים, 2001-2012

■ מסים רגרסיביים: מע"מ, מס קניה על אלכוהול, בלו על הדלק, מס קניה על סיגריות.

■ מסים פרוגרסיביים: מס רווחי הון, מס חברות, מס הכנסה, ביטוח לאומי, מס רכישה, מס שבח, מס על כלי רכב.

מקור: ניתוח המחברים לסקר הוצאות משקי הבית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2012

בדיקה אקונומטרית

- קשר ארוך טווח – קואינטגרציה.
- קשר קצר טווח תוך שימוש בשארית של רגרסית הטווח הארוך.
- מבחני סיבתיות מהסוג של גרנג'ר.
- בחלק של התוצר – רק שינויים אקסוגניים.
- בחלק של אי השוויון – שימוש בסך המסים הסטטוטוריים (בלי להבחין בין אקסוגניים ואנדוגניים – הסיבה: הקשר של ההחלטות עם אי השוויון עקיף יותר).
- כדי להתמודד עם אנדוגניות השתמשנו במשתני עזר – לפי השינויים בפיגור.

השפעת המסים האקסוגניים על הצמיחה בטווח הארוך

משתנה מוסבר: LOG (GDP), משתנה מסביר: LOG(T_EXOG)

סוג המס	מס קניה על טבק	מע"מ עוסקים	מס קניה על רכב	מדד מסים עקיפים	ביטוח לאומי	מס הכנסה	מס רווחי הון	מס חברות	מדד מסים ישירים
ADF	-5.2***	-4.5***	-2.57	-2.59*	-2.2	-5.1***	-4.5***	-6***	-3.9***
גמישות	7.62	-0.69	-0.07	-0.27	-0.73	-0.38	0.004	-0.34	-0.85
מובהקות	מובהק***	מובהק***	לא מובהק	מובהק***	מובהק*	מובהק***	לא מובהק	מובהק***	מובהק***
האם קיים קשר סיבתי	לא	לא	לא	כן***	כן***	כן*	לא	כן**	לא

*מובהק ב-10 אחוזים, ** מובהק ב-5 אחוזים, *** מובהק ב-1 אחוז.

השפעת המסים האקסוגניים על הצמיחה בטווח הקצר

משתנה מוסבר: DLOG (GDP), משתנה מסביר: DLOG(T_EXOG)

סוג המס	מס קניה על טבק	מע"מ עוסקים	מס קניה על רכב	מדד מסים עקיפים	ביטוח לאומי	מס הכנסה	מס רווחי הון	מס חברות	מדד מסים ישירים
שארית בפיגור	-0.32***	-0.26***	-0.15	-0.17**	-0.17**	-0.43**	-0.62**	-0.54**	-0.3**
Adj R ²	0.22	0.22	0.19	0.19	0.19	0.22	0.69	0.29	0.17
D.W	1.98	1.98	1.98	1.99	1.98	1.97	1.92	1.99	1.97
מתאם	2.15	0.1	-0.06	-0.1	0.26	-0.07	0.045	-0.15	-0.07
מובהקות	לא מובהק	לא מובהק	לא מובהק	לא מובהק	לא מובהק	לא מובהק	מובהק***	מובהק**	לא מובהק
האם קיים קשר סיבתי	לא	לא	לא	לא	לא	לא	לא	כן**	לא

*במבחן גרנג'ר מופיע רמת המסים; מובהק ב-10 אחוזים, ** מובהק ב-5 אחוזים, *** מובהק ב-1 אחוז.

השפעת המסים על אי השוויון בהכנסה הכלכלית בטווח הארוך

משתנה מוסבר: LOG (GINI_BRUTO), משתנה מסביר: LOG(T)

סוג המס	מס קניה על טבק	מע"מ עוסקים	מס קניה על רכב	מדד מסים עקיפים	ביטוח לאומי	מס הכנסה	מס רווחי הון	מס חברות	מדד מסים ישירים	מדד כלל המסים
ADF	-4.7***	-4.7***	-4.7***	-4.7***	-4.8***	-5.1***	-3.9***	-4.9***	-4.9***	-4.8***
גמישות	0.00013	-0.007	0.002	-0.008	-0.005	-0.045	0.01	-0.017	-0.057	-0.063
מובהקות	לא מובהק	לא מובהק	לא מובהק	לא מובהק	לא מובהק	מובהק *	לא מובהק	לא מובהק	מובהק **	מובהק **
האם קיים קשר סיבתי	לא	לא	לא	לא	לא	כן **	לא	לא	כן **	כן **

* מובהק ב-10 אחוזים, ** מובהק ב-5 אחוזים, *** מובהק ב-1 אחוז.

השפעת המסים על אי השוויון בהכנסה הכלכלית בטווח הקצר

משתנה מוסבר: DLOG (GINI_BRUTO), משתנה מסביר: DLOG(T)

סוג המס	מס קניה על טבק	מע"מ עוסקים	מס קניה על רכב	מדד מסים עקיפים	ביטוח לאומי	מס הכנסה	מס רווחי הון	מס חברות	מדד מסים ישירים	מדד כלל המסים
שארית בפיגור	-0.4***	-0.34***	-0.1	-0.37***	-0.38***	-0.36***	-0.56**	-0.4***	-0.42***	-0.37***
Adj R ²	0.55	0.57	0.47	0.56	0.59	0.54	0.5	0.6	0.55	0.56
D.W	2.1	2.12	2.13	2.15	2.1	2.13	1.8	2.13	2.15	2.13
מתאם	0.0004	-0.02	-0.001	-0.016	-0.009	0.008	0.01	-0.04	-0.01	-0.037
מובהקות	לא מובהק	לא מובהק	לא מובהק	מובהק**	לא מובהק	לא מובהק	מובהק*	לא מובהק	לא מובהק	מובהק**
האם קיים קשר סיבתי	לא	לא	לא	לא	לא	לא	כן**	לא	לא	כן**

* במבחן גרנג'ר מופיע רמת המסים; מובהק ב-10 אחוזים, ** מובהק ב-5 אחוזים, *** מובהק ב-1 אחוז.

סיכום ומסקנות ביחס למדיניות המס הרצויה בשנים הבאות

- בעשור האחרון המסים הישירים ירדו דבר שהוריד את היחס בין המסים הישירים והעקיפים; ישראל מדורגת היום באחד המקומות הנמוכים ביותר ב-OECD בתחום זה.
- כתוצאה מכך חלה ירידה משמעותית בפרוגרסיביות של מערכת המס.
- בין המסים הישירים נמצא כי מס חברות פוגע בצמיחה.
- לגבי שאר המסים התוצאות פחות חד-משמעיות.
- תוצאות אלה עקביות עם התוצאות שנמצאו בעולם – בחלק מהמחקרים מצאו שלמס הכנסה יש השפעה שלילית – אך ישנם מחקרים כי מטילים ספק בתוצאה זו.
- סך המסים הסטטוטוריים, ובעיקר המסים הישירים, מתואמים שלילית עם אי השוויון ברוטו.
- על רקע תוצאות הספרות המודרנית על אי שוויון וצמיחה, רצוי להפסיק את מגמת הקטנת הפרוגרסיביות של מערכת המס. הדבר לא רק פוגע באי השוויון אלא גם עלול לפגוע בצמיחה בעתיד.